

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta

ESITYS VARHAISKASVATUSALAN KOULUTUKSEN
VALTAKUNNALLISEKSI ARVIOIMISEKSI

**Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin
valmisteluryhmän raportti**

Esitys varhaiskasvatusalan koulutuksen valtakunnalliseksi arvioimiseksi.
Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmän raportti

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:29

ISSN 1797-9897 (verkkójulkaisu)

ISBN 978-952-00-2851-0 (PDF)

URN:ISBN:978-952-00-2851-0

<http://urn.fi/URN:ISBN978-952-00-2851-0>

www.stm.fi/Julkaisut

KUVAILEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö	Julkaisun päivämäärä 20.8.2009
Tekijät Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmän raportti Puheenjohtaja: Professori Anna Raija Nummenmaa Sihteeri: Ylitarkastaja Kirsi Alila	Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö HARE-numero ja toimitimen STM077:00/2004; 17.2.2005
Julkaisun nimi Esitys varhaiskasvatusalan koulutuksen valtakunnalliseksi arvioimiseksi. Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmän raportti	
Tiivistelmä <p>Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan alaisena toimineen Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmän tehtävänä oli 27.2.-15.9.2009 välisenä aikana</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) valmistella esitys varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan aloitteeksi varhaiskasvatusalan koulutusten arvioimiseksi ja 2) selvittää eri mahdollisuudet arvioinnin toteuttamiseksi. <p>Valmisteluryhmä esittää raportissaan, että varhaiskasvatuksen koulutukset arvioidaan kokonaisuutena. Lisäksi valmisteluryhmä esittää, että varhaiskasvatusala tulee liittää osaksi sellaisia koulutusten arviointiprosesseja, joihin liittyy varhaiskasvatukseen suuntautuminen, esimerkiksi sosiaaliala tai opettajankoulutus.</p> <p>Valmisteluryhmän esityksen mukaan varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin keskeisenä tavoitteena on tuottaa kokonaiskuva ja tietoa varhaiskasvatuksen koulutuksen tilasta, eri koulutusten vahvuuksista ja kehittämissaasteista suhteessa varhaiskasvatustyön kehittyviin ja muuttuviin osaamisvaatimuksiin. Arvioinnin tuottaman tiedon kautta on tarkoitus suunnata varhaiskasvatuksen koulutusten laadun kehittämistä ja koulutusten uudistamista.</p> <p>Valmisteluryhmä esittää varhaiskasvatuksen koulutuksen arviointia toteutettavaksi Korkeakoulujen arviointineuvoston ja Koulutuksen arviointineuvoston yhteistyönä. Koulutuksen arviointi toteutettaisiin arviointineuvostojen vuonna 2011 alkavan toimikauden aikana.</p> <p>Valmisteluryhmä esittää, että varhaiskasvatuksen neuvottelukunta edistää varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteutumisen prosessia</p> <ul style="list-style-type: none"> • saattamalla koulutusten arviointia koskevan esityksen tiedoksi ja käsiteltäväksi peruspalveluministeri Risikolle ja sosiaali- ja terveysministeriölle. • huolehtimalla siitä, että varhaiskasvatuksen koulutusten arviointia koskeva esitys käsitellään sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön välisissä neuvotteluissa syksyllä 2009. • huolehtimalla siitä, että esitys varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnista viedään osaksi seuraavaa kansallista koulutuksen arviointisuunnitelmaa ja koulutuksen kehittämissuunnitelmaa. <p>Työryhmä esittää lisäksi, että varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutus sekä henkilöstön koulutustarpeen määrittely ja ennakointi jätetään varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin ulkopuolelle. Näistä edellä mainituista teemoista esitetään tehtäväksi erilliset selvitykset.</p> <p>Raportin luvussa yksi kuvataan varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmän tehtävää ja työskentelyprosessia. Luku kaksi keskittyy kuvaamaan arvioinnin taustaa. Kolmas luku esittelee perusteluita varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin tarpeellisuudesta. Neljännessä luvussa esitellään esitys varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteuttamiseksi ja edistämiseksi. Luvusta viisi löytyvät raportin lähteet ja listaus teeman kannalta relevantista ja ajankohtaisesta kirjallisuudesta. Liitteet on koottu lukuun kuusi.</p>	
Asiasanat Arviointi, koulutus, varhaiskasvatus	
Bibliografiset tiedot Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:29 ISBN 978-952-00-2851-0 (PDF) ISSN 1797-9897 (verkkojulkaisu) URN:ISBN:978-952-00-2851-0 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2851-0	Muut tiedot www.stm.fi/julkaisut Julkaistaan vain verkossa Kokonaissivumäärä 39 Kieli Suomi Hinta - Luottamuksellisuus Julkinen
Tätä julkaisua myy ja välittää Yliopistopainon kirjamyynä, http://kirjakauppa.yliopistopaino.fi/books@yliopistopaino.fi 00014 HELSINGIN YLIOPISTO Puhelin (09) 7010 2363 tai (09) 7010 2366 Fax (09) 7010 2374	Kustantaja SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet	Utgivningsdatum 20.8.2009
Författare Delegationen för småbarnsfostran Beredningsgruppen för utvärdering av utbildningarna inom småbarnsfostran Ordförande: Professor Anna Raija Nummenmaa Sekreterare: Överinspektör Kirsi Alila	Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet Projektnummer och datum för tillsättandet av organet SHM077:00/2004; 17.2.2005
Publikationens titel Förslag till en nationell utvärdering av utbildningen inom området för småbarnsfostran. Rapport av beredningsgruppen för utvärdering av utbildningarna inom småbarnsfostran	
Referat Beredningsgruppen för utvärdering av utbildningarna inom småbarnsfostran, som är underställd delegationen för småbarnsfostran, hade till uppgift att under tiden 27.2. – 15.9.2009 1) bereda ett förslag till ett initiativ av delegationen för småbarnsfostran till utvärdering av utbildningarna inom området för småbarnsfostran och 2) utreda olika möjligheter att genomföra en sådan utvärdering. Beredningsgruppen föreslår i sin rapport att utbildningarna inom småbarnsfostran ska utvärderas som en helhet. Därtill föreslås att området för småbarnsfostran ska integreras som en del av sådana utvärderingsprocesser för utbildningar till vilka orientering i småbarnsfostran anknyter, till exempel det sociala området eller lärarutbildningen. Enligt beredningsgruppens förslag är det viktigaste målet för utvärderingen av utbildningarna inom småbarnsfostran att ge en helhetsbild och uppgifter om utbildningen inom området, de olika utbildningarnas starka sidor och utmaningar för utbildningen i förhållande till de föränderliga kraven på personalens kunskaper. Avsikten är att med hjälp av den information som utvärderingen frambringar inrikta utvecklandet av kvaliteten och reformen av utbildningarna. Beredningsgruppen föreslår att utbildningen inom småbarnsuppfostran ska utvärderas i samarbete av rådet för utbildningsutvärdering och rådet för utvärdering av högskolorna. Utbildningsutvärderingen ska genomföras under rådets mandatperiod som börjar år 2011. Beredningsgruppen föreslår att delegationen för småbarnsfostran ska främja processen av utbildningsutvärdering inom området för småbarnsfostran genom att <ul style="list-style-type: none"> • bringa förslaget till utbildningsutvärdering till omsorgsminister Paula Risikkos och social- och hälsovårdsministeriets kännedom så att de kan uppta frågan till behandling; • säkerställa att förslaget till utvärdering av utbildningarna inom småbarnsfostran ska behandlas vid förhandlingarna mellan social- och hälsovårdsministeriet och undervisningsministeriet hösten 2009. • se till att förslaget till utvärdering av utbildningarna inom småbarnsfostran integreras som en del av nästa nationella plan för utbildningsutvärdering och i utvecklingsplanen för utbildning. Beredningsgruppen föreslår därtill att fortbildning för personalen inom småbarnsfostran samt definiering och prognostisering av utbildningsbehovet ska uteslutas från utvärderingen av utbildningarna inom området för småbarnsfostran. Man föreslår att separata utredningar ska göras om nämnda teman. I kapitel 1 i rapporten beskrivs uppgiften och arbetsprocessen för beredningsgruppen för utvärdering av utbildningarna inom småbarnsfostran. Kapitel 2 beskriver bakgrunden till utvärderingen. Det tredje kapitlet behandlar kriterierna för varför en utvärdering av utbildningarna behövs. Kapitel 4 behandlar förslaget till att genomföra och främja utvärderingen. Kapitel 5 inkluderar en förteckning över källorna till rapporten samt relevant och aktuell litteratur kring temat. Bilagorna ingår i kapitel 6.	
Nyckelord Småbarnsfostran, utbildning, utvärdering	
Bibliografiska data Social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2009:29 ISBN 978-952-00-2851-0 (PDF) ISSN 1797-9897 (online) URN:ISBN:978-952-00-2851-0 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2851-0	Ovriga uppgifter www.stm.fi/svenska Endast tillgänglig som webbpublikation Sidoantal 39 Pris - Språk Finska Sekretessgrad Offentlig
Distribution och försäljning Universitetstryckeriets bokförsäljning http://kirjakauppa.yliopistopaino.fi/books@yliopistopaino.fi PB 4 (Berggatan 3 A) FI-00014 HELSINGFORS UNIVERSITET Tfn (09) 7010 2363 eller (09) 7010 2366 Fax (09) 7010 2374	Förlag SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland	Date 20 August 2009
Authors Advisory Board on Early Childhood Education and Care Working group preparing an evaluation of education and training for early childhood education and care	Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health
Chairperson: Anna Raija Nummenmaa, Professor Secretary: Kirsi Alila, Senior Officer	Date of appointing the organ 17.2.2005
Title of publication Proposal for a national evaluation of education and training in the field of early childhood education and care (ECEC). Report by the working group preparing an evaluation of ECEC education and training	
Summary The task of the working group, working under the Advisory Board on Early Childhood Education and Care, was 1) to prepare a proposal for an initiative of the Advisory Board to evaluate education and training in the field of ECEC, and 2) to consider different options to carry out the evaluation. The working group's term was from 27 February to 15 September 2009. The working group suggests in its report that the different types of ECEC education and training should be evaluated as a whole. Furthermore, it proposes integrating the evaluation of ECEC sector into such education evaluation processes to which orientation in ECEC, for instance social services or teacher education, is linked. According to the group's proposal the major goal of the evaluation of ECEC education and training is to provide an overall picture and information of the state of ECEC education and training, strengths of the different types of education and training, as well as of development challenges in relation to the developing and changing skills and knowledge requirements for the staff. The purpose is to target the quality development and the reform of education and training through the knowledge gained by means of the evaluation. The working group proposes that the evaluation of ECEC education and training should be organised by the Finnish Higher Education Evaluation Council (FINHEEC) and the Education Evaluation Council together. The evaluation is to be carried out during the term of the councils beginning in 2011. The working group proposes that the Advisory Board on ECEC should boost the evaluation process of ECEC education and training by <ul style="list-style-type: none"> informing the Minister of Health and Social Services Paula Risikko and the Ministry of Social Affairs and Health of the proposal for evaluation of ECEC education and training so that they can take it up for consideration; seeing to it that the proposal will be on the agenda of the discussions between the Ministry of Social Affairs and Health and the Ministry of Education in autumn 2009; ensuring that the proposal will be integrated into the next national plan for education evaluation and the plan for development of education. It is proposed, in addition, that further education for ECEC staff and the definition and foresight of staff education needs should be excluded from the evaluation of ECEC education and training. Instead, separate surveys should be made on those themes. Chapter 1 of the report describes the assignment and work process of the working group preparing evaluation of ECEC education and training. In chapter 2 the focus is on describing the background of the evaluation. Chapter 3 presents justifications for the necessity of evaluation of ECEC education and training. Chapter 4 deals with the proposal for carrying out the evaluation of ECEC education and training and for its promotion. Chapter 5 includes the sources of the report, and a list of topical literature relevant to the theme. The Annexes are included in chapter 6.	
Key words Early childhood education and care, education and training, evaluation	
Bibliographic data Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2009:29 ISBN 978-952-00-2851-0 (PDF) ISSN 1797-9897 (online) URN:ISBN:978-952-00-2851-0 http://urn.fi/URN:978-952-00-2851-0	Other information www.stm.fi/ Available only as a web publication
	Number of pages 39
	Language Finnish
	Price €
	Publicity Public
Distribution and sales Helsinki University Print Bookstore http://kirjakauppa.yliopistopaino.fi/books@yliopistopaino.fi P.O. Box 4 (Vuorikatu 3 A) FI-00014 HELSINKI UNIVERSITY, FINLAND Tel +358 9 7010 2363 or +358 9 7010 2366 Fax +358 9 7010 2374	Financier MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH

Sisällys

1	Valmisteluryhmän tehtävä ja työskentelyprosessi.....	11
2	Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin taustaa.....	13
2.1	Varhaiskasvatus osana lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmää	13
2.2	Koulutusta näyttötutkinnoista tohtorikoulutukseen	14
2.3	Varhaiskasvatus aikaisempien koulutusten arviointien kontekstissa	15
2.4	Neuvottelukunnan perustelut varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin tarpeellisuudesta	17
3	Perustelut varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin tarpeellisuudesta	19
3.1	Varhaiskasvatustyön yhteiskunnallinen vaikuttavuus	19
3.2	Toimintaympäristön muutos ja muuttuneet osaamisvaateet.....	19
3.3	Koulutuskentän muutokset	20
3.4	Varhaiskasvatuksen koulutusten ja tutkintojen moninaisuus	20
3.5	Työvoimapolitiikka ja koulutustarpeen ennakointi	21
3.6	Päivähoidon hallinnonalaratkaisut ja lainsäädännön muutokset	22
4	Esitys varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin suorittamiseksi ja edistämiseksi	23
5	Lähteet ja kirjallisuus	24
6	LIITTEET	
Liite 1.	Varhaiskasvatus ja lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmä Suomessa.....	28
Liite 2.	Varhaiskasvatuksen koulutusjärjestelmä.....	29
Liite 3.	Varhaiskasvatuskoulutusta antavien oppilaitosten määrä ja koulutuspaikkakunnat (tai -alueet) koulutusaloittain	30
Liite 4.	Varhaiskasvatuksen tutkintonimikkeet, opintojen laajuus ja tutkinnon antama kelpoisuus	31
Liite 5.	Koonti sosiaalialan osaamiskeskuksille suunnatusta kyselystä	32
Liite 6.	Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan alaisena toimineen Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutusta ja osaamista selvittäneen jaoston koulutukseen liittyvät kehittämistoimenpiteet.....	34
Liite 7.	Varhaiskasvatuksen työtehtävissä tarvittava osaaminen.....	36

1 Valmisteluryhmän tehtävä ja työskentelyprosessi

Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmän toimeksianto tulee varhaiskasvatuksen neuvottelukunnalta¹. Neuvottelukunta päätti 27.11.2008 pidetyssä kokouksessaan perustaa valmisteluryhmän, jonka tehtävänä on

1. valmistella esitys neuvottelukunnan aloitteeksi varhaiskasvatusalan koulutusten arvioimiseksi sekä
2. selvittää eri mahdollisuudet arvioinnin toteuttamiseksi.

Valmisteluryhmän perustamisen taustana ovat varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan ensimmäisen toimikauden² aikana julkaistut asiakirjat, joissa koulutuksen arvioinnin tarpeellisuus tuodaan esiin. Näiden kahden asiakirjan sisältöä koulutusten arvioinnin osalta esitellään luvussa kaksi. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta on todennut³, että varhaiskasvatusalan koulutuksen valtakunnallisen arvioinnin tavoitteena on arvioida, miten nykyinen koulutus vastaa työelämän osaamistarpeisiin. Edelleen koulutusten arviointi nähdään tärkeänä uuden varhaiskasvatuslainsäädännön valmistelun näkökulmasta.

Valmisteluryhmän puheenjohtaja on toiminut professori *Anna Raija Nummenmaa* Tampereen yliopistosta ja jäsenenä tutkimuspäällikkö *Marja-Kaarina Koskinen* terveys- ja sosiaalialan koulutetun henkilöstön ammattijärjestöstä (TEHY), lehtori *Päivi Marjanen* Laurea ammattikorkeakoulusta, opetusneuvos *Armi Mikkola* opetusministeriöstä sekä koulutustoimitsija *Riitta Vehovaara* Julkisten ja hyvinvointialojen liitosta (JHL ry). Valmisteluryhmän asiantuntijasihteerinä on toiminut ylitarkastaja *Kirsi Alila* sosiaali- ja terveysministeriöstä. Jäsenet ovat tuottaneet materiaalia ryhmän käyttöön ja raportin taustaksi.

Valmisteluryhmän toimiaika oli 27.2–15.9.2009, ryhmä sai kuitenkin työnsä päätökseen jo kesäkuussa 2009. Toimiaikansa puitteissa valmisteluryhmä kokoontui sosiaali- ja terveysministeriössä yhteensä kolme kertaa (27.2, 30.3 ja 11.5).

Valmisteluryhmä kuuli työskentelynsä aikana kolmea asiantuntijaa. Neuvotteleva virkamies *Pirjo Sarvimäki* (30.3.2009) sosiaali- ja terveysministeriöstä selvitti Sosiaalialan ammattihenkilöiden foorumin ja Ennakointiverkoston työtä. Korkeakoulutuksen arviointineuvoston puheenjohtaja *Riitta Pyykkö* ja koulutuksen arviointineuvoston pääsihteerit *Heikki K. Lyytinen* olivat kuultavina (11.5.2009) arvioinnin toteuttamiseen liittyen. Lisäksi sosiaalialan osaamiskeskuksilta pyydettiin tietoja heidän tekemästään koulutusten, erityisesti varhaiskasvatusten koulutusten arviointiin liittyvästä tutkimus- ja kehittämistyöstä ja selvityksistä. Valmisteluryhmän työn vaihetta esiteltiin varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan kokouksessa 5.5.2009.

---

¹ Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen neuvottelukunnasta 524/2004.

² Toimikausi 18.2.2005 - 31.12.2007. Asettamis päätös STM077:00/2004.

³ Kokousmuistio 27.11.2008

Raportin luvussa yksi kuvataan varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmän tehtävä ja työskentelyprosessi. Luku kaksi keskittyy kuvaamaan koulutusten arvioinnin taustaa. Kolmas luku esittelee perusteluja varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin tarpeellisuudesta. Neljännessä luvussa valmisteluryhmä tuo esiin esityksensä arvioinnin suorittamiseksi ja edistämiseksi. Luvusta viisi löytyvät raportin lähteet ja listaus käsillä olevan teeman kannalta relevantista kirjallisuudesta. Liitteet on koottu lukuun kuusi.

Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmä jättää kunnioittaen esityksensä varhaiskasvatuksen neuvottelukunnalle.

Helsingissä 20 päivänä elokuuta 2009

Anna Raija Nummenmaa

Päivi Marjanen

Armi Mikkola

Marja-Kaarina Koskinen

Riitta Vehovaara

Kirsi Alila

2 Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin taustaa

2.1 Varhaiskasvatus osana lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmää

Pienten lasten ja heidän perheidensä palvelu- ja tukijärjestelmän muodostaa sosiaali-, terveys- ja opetustoimen hallinnoima kokonaisuus. Varhaiskasvatuspalvelut ovat järjestelmän keskeinen osa. Ne muodostuvat kunnan tai yksityisen järjestämästä päivähoidosta ja esiopetuksesta sekä muusta varhaiskasvatustoiminnasta. Seurakuntien ja järjestöjen kerhotoiminta tai kuntien lapsille ja lapsiperheille järjestämä avoin varhaiskasvatustoiminta eri muotoineen ovat esimerkkejä muusta varhaiskasvatustoiminnasta. Varhaiskasvatuspalvelut sekä muu lasten ja perheiden palvelu- ja tukijärjestelmä⁴ toimivat kokonaisuutena lasten varhaiskasvatuksen ja samalla myös vanhemmuuden tukena.

Varhaiskasvatusta ja sen sisällöllistä kehittämistä ohjaa valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteasiakirja⁵. Tässä Vasuksi kutsutussa asiakirjassa täsmennetään julkisten varhaiskasvatuspalvelujen toimintaa seuraavasti:

.....”Yhteiskunnan järjestämä, valvoma ja tukema varhaiskasvatus koostuu hoidon kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Se on suunnitelmallista, tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. Lähtökohtana on kasvatustieteelliseen, erityisesti varhaiskasvatukseen ja monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen ja menetelmien tuntemiseen perustuva kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä, kumppanuutta, jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.”

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan ensimmäisen toimikauden loppuraportissa⁶ esitetty varhaiskasvatuksen määrittely perustuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteasiakirjan määrittelyyn. Neuvottelukunta kuvaa varhaiskasvatusta oheisen lainauksen mukaisesti:

”Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen piiriin lasketaan Suomessa kuuluvaksi lähinnä alle kouluikäisten lasten palvelut kuten päivähoito ja esiopetus sekä lisäksi koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kasvua ja kehitystä inhimillisen toiminnan eri alueilla. Varhaiskasvatus tukee fyysistä kehitystä ja terveyttä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä, älyllistä kehitystä ja oppimista, luovaa toimintaa ja mielikuvitusta sekä tutustumista omaan lähiympäristöön ja kult-

⁴ Liite 1: Varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmä.

⁵ Stakes, oppaita 56/2005.

⁶ STM selvityksiä 2007:72.

tuuriin. Varhaiskasvatuksen perusta annetaan kotona, sillä vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Kotikasvatuksen tukena ovat varhaiskasvatuspalvelut, jotka monin eri toimintamuodoin tarjoavat yhteiskunnallisesti säädeltyä varhaiskasvatusta.”

Varhaiskasvatustyö on vaativaa ammatillista toimintaa, joka edellyttää varhaiskasvatuksen alueelle eri tavoin kvalifioituneita työntekijöitä. Koulutuksella on keskeinen asema ammatillisen osaamisen tuottamisessa.

2.2 Koulutusta näyttötutkinnoista tohtorikoulutukseen

Varhaiskasvatuksen erilaisiin tehtäviin kelpoisuuden antavaa koulutusta toteutetaan tällä hetkellä koulutuksen monella tasolla ja eri koulutusaloilla yliopistoista näyttötutkintoihin⁷. Yliopistoissa koulutetaan kasvatustieteen tohtoreita, maistereita ja kandidaatteja (lastentarhanopettaja), ammattikorkeakouluissa sosionomeja (AMK) ja toisen asteen oppilaitoksissa ammatillisina perustutkintoina lastenohjaajia⁸ ja lähihoitajia⁹. Lisäksi ammattitutkintokoulutuksen kautta voidaan suorittaa perhepäivähoitajan ammattitutkinto¹⁰. Lähihoitajan (aikuisopiskelu) ja perhepäivähoitajan ammattitutkinnot on mahdollista suorittaa myös näyttötutkintona.

Varhaiskasvatukseen sisältyvä EDUCARE ajatus - varhaiskasvatus kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuutena - on ylläpitänyt sitä, että kelpoisuuden tuottavaa koulutusta toteutetaan terveyden, sosiaalialan, liikunta-alojen, sielunhoidollisen sekä kasvatusalan koulutuskonteksteissa.

Varhaiskasvatuksen ammattiin kelpoisuuden antavien tutkintojen osalta koulutukseen haakeutuvista, aloituspaikoista tai valmistuneista ei tällä hetkellä saada kattavaa ja vertailtavaa tilastotietoa.¹¹ Tästä johtuen on hankalaa esittää muuta kuin suuntaa antavia arvioita koulutusmääristä. Karkean arvion mukaan varhaiskasvatukseen suuntautuvassa koulutuksessa aloittaa vuosittain noin 7 000 opiskelijaa. Yliopistoissa lastentarhanopettajan/kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon aloituspaikkoja on 350¹², joista osa saa nykyisin myös oikeuden suorittaa kasvatustieteen maisterin¹³ tutkinnon. Ammattikorkeakouluista valmistuu vuosittain noin 660 varhaiskasvatukseen suuntautunutta sosionomia¹⁴. Korkea-asteen tutkintoja voidaan täten arvioida valmistuvan vuosittain reilut 1 000 kappaletta.

⁷ Liite 2: Varhaiskasvatuksen koulutusjärjestelmä.

⁸ Lapsi- ja perhetyön perustutkinto.

⁹ Sosiaali- ja terveysalan perustutkintoon johtava koulutus, tutkintonimike lähihoitaja.

¹⁰ Ammattitutkintona myös esimerkiksi lasten ja nuorten erityisohjaajan, koulunkäyntiavustajan ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan tutkinnot.

¹¹ Liite 3: Varhaiskasvatuskoulutusta antavien oppilaitosten määrä ja koulutuspaikkakunnat (tai -alueet) koulutusaloittain.

¹² Lähde: Opetusministeriö/KOTA.

¹³ Jyväskylän yliopistossa voi suorittaa kasvatustieteen maisterin tutkinnon pääaineena varhaiskasvatus.

¹⁴ Lähde: Päivi Marjanen, Laurea AMK.

Lähihoitajakoulutuksesta valmistui vuonna 2008 yhteensä 6 807 opiskelijaa, joista opetussuunnitelmapohjaisesta koulutuksesta 3 383, näyttötutkintona 2 594 ja oppisopimuksen kautta 830 opiskelijaa¹⁵. Tarkkaa tietoa lähihoitajista, jotka ovat suorittaneet lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelman ei saada. Tilastokeskus tosin kysyy tutkinnon suorittaneet tiedoissa myös koulutusohjelmätietoa, mutta vastaajat eivät sitä aina ilmoita.

Lastenohjaajien tutkinnon suorittaneita oli vuonna 2007 yhteensä 440, joista opetussuunnitelmapohjaisena 217, näyttötutkintona 139 ja oppisopimuksena 84 opiskelijaa. Perhepäivähoitajien ammattitutkinnon suoritti vuonna 2007 217 opiskelijaa opetussuunnitelmapohjaisena, näyttötutkintona 326 ja oppisopimuksena 107, yhteensä 343 opiskelijaa.

Varhaiskasvatushenkilöstön kelpoisuuksia säädellään kahden eri ministeriön lainsäädännön kautta. Esiopetuksen kelpoisuuksista säädellään perusopetuslaissa¹⁶, päivähoiton henkilöstön osalta laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja sitä täydentävässä asetuksessa¹⁷.

Eritasoinen koulutus ja erilainen koulutusorientaatio tuovat erilaisuutta ammattikäytäntöihin, mikä ilmenee erilaisena osaamisena sekä osittain myös haasteena moniammatillisessa työssä. Raportin liitteessä 4 on esitetty varhaiskasvatuksen tutkintonimikkeet, opintojen laajuus ja tutkinnon antama kelpoisuus.

2.3 Varhaiskasvatus aikaisempien koulutusten arviointien kontekstissa

Varhaiskasvatuksen koulutusjärjestelmää ja koulutuksia kokonaisuutena ei ole aikaisemmin arvioitu. Varhaiskasvatus on jäänyt ulkopuolelle viime vuosina useissa koulutusta pohtineissa selvityksissä ja arvioinneissa, vaikka se on varsin mittava alue koulutusvolyymitään ja moninainen koulutustasoiltaan.

Varhaiskasvatusta ei sisällytetty mukaan mm. opetusministeriön Sosiaalialan korkeakoulutuksen tulevaisuuteen pohtineeseen raporttiin¹⁸, jossa laadittiin ehdotus siitä, miten sosiaalialan koulutusta ja tutkimusta on tarkoituksenmukaista järjestää ja kehittää yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa vuoteen 2012 mennessä ja miten se tulisi mitoittaa ottaen huomioon työelämän ja tutkimuksen tarpeet.

Varhaiskasvatus ei myöskään ollut mukana Korkeakoulujen arviointineuvoston ja Koulutuksen arviointineuvoston yhteistyönä toteuttaneessa sosiaalityön ja sosiaalialan valtakun-

---

¹⁵ Lähde lähihoitajien, lastenohjaajien ja perhepäivähoitajien osalta: Opetushallitus/Wera.

¹⁶ A 686/1998.

¹⁷ L 272/2005 ja A 608/2005.

¹⁸ OPM 2007:43.

nallisen arvioinnin, joka valmistui vuonna 2004¹⁹. Arvioinnin johtopäätösten toteutumisen seuranta-arviointi julkaistiin vuonna 2008²⁰.

Lastentarhanopettajakoulutusta ei ole arvioitu ollenkaan yliopistoihin siirtymisen jälkeen. Lastentarhanopettajakoulutus ei ollut mukana Opetusministeriön opettajakoulutukseen kohdistuneessa selvityksessä vuosina 1999–2001²¹. Opetusministeriö on kuitenkin raportissaan *Opettajakoulutus 2020*²² esittänyt lastentarhanopettajakoulutuksen arvioimista ensi tilassa.

Ammatillisten perustutkintojen perusteiden uudistaminen (mm. lastenohjaaja, lähihoitaja) on käynnissä Opetushallituksen toimesta vuoteen 2010 mennessä. Uudistamistyö on käynnistynyt vuonna 2007.

Sosiaalialan osaamiskeskuksille²³ tehdyn kyselyn²⁴ (liite 5) mukaan voidaan todeta, että alueellisissa osaamiskeskuksessa, joita on yhteensä yhdeksän, ei ole ollut varhaiskasvatukseen koulutusten arviointiin liittyvää kehittämistyötä, tutkimusta, selvityksiä tai hankkeita. Sosiaalialan osaamiskeskusten varhaiskasvatukseen koulutukseen liittyvä työ on ollut lähinnä täydennyskoulutusten suunnittelua ja järjestämistä, työssäoppimisen ja käytännön opetuksen kehittämistä ja erilaisten koulutusverkostojen koordinoimista.

Suomi on ollut mukana 2000-luvun alusta OECD:n varhaiskasvatukseen arvioinneissa²⁵. Niissä ei kuitenkaan varsinaisesti ole keskitytty koulutusten arviointiin, vaan haettu vertailutietoa eri maiden varhaiskasvatuskoulutusten koulutustasosta, koulutusten antamista pätevyyksistä ja henkilöstön työolojen kehittämistä.

Norjassa on alkanut vuonna 2009 lastentarhanopettajakoulutuksen valtakunnallinen arviointi.²⁶ Ilmeisesti myös Iso-Britanniassa on meneillään lastentarhanopettajakoulutuksen arviointi.

---

¹⁹ Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää – Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusten arviointi yhteistyössä työelämän kanssa. Korkeakoulujen arviointineuvosto 5:2004.

²⁰ Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytila ja kehittämishaasteet. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen seuranta-arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvosto 3:2008.

²¹ Opettajakoulutus tulevaisuuden tekijänä. Yliopistoissa annettavan opettajakoulutuksen arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 1999:11.

²² OPM 2007:44.

²³ Laki sosiaalialan osaamiskeskuksista 1230/2001.

²⁴ Liite 5: Sähköpostikysely sosiaalialan osaamiskeskusten johtajille keväällä 2009 Varhaiskasvatukseen koulutusten arviointia valmistelevalle työryhmän toimesta.

²⁵ Starting Strong I ja II.

²⁶ <http://www.nokut.no/sw26187.asp>

2.4 Neuvottelukunnan perustelut varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin tarpeellisuudesta

Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmistelua käynnistävänä tekijänä voidaan pitää varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan pitkäjänteistä työtä. Valtioneuvoston asettaman varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan²⁷ tehtävänä on edistää, vahvistaa ja yhteen sovittaa yhteistyötä eri hallinnonalojen, järjestöjen, tutkimus- ja koulutuslaitosten, kuntien ja muiden tahojen kesken. Neuvottelukunnan tehtävänä on myös seurata ja arvioida varhaiskasvatuksen kansallista ja kansainvälistä kehitystä ja tehdä ehdotuksia varhaiskasvatuksen pitkäjänteiseksi kehittämiseksi. Neuvottelukunta toimii varhaiskasvatuksen aseman vahvistajana yhteiskunnassa. Neuvottelukunnan ensimmäinen toimikausi oli ajalla 18.2.2005–31.12.2007. Toinen kolmivuotinen toimikausi²⁸ päättyy vuoden 2010 lopussa.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan alaisena toiminut jaosto teki laajan selvityksen varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutuksen ja osaamisen nykytilasta ja kehittämistarpeista. Jaoston raportissa²⁹ on esitetty visio, linjaukset ja toimenpiteet henkilöstön koulutuksen ja osaamisen kehittämiseksi.

Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin tarpeellisuuden perusteluksi valmisteluryhmä nostaa esiin jaoston linjaukset³⁰, jotka koulutuksen osalta ovat seuraavanlaiset:

- 1) *Varhaiskasvatuksen ammattien vetovoimaisuudesta tulee huolehtia.*
- 2) *Koulutetun ja osaavan henkilöstön riittävydestä ja saatavuudesta tulee huolehtia sekä alueellisesti että työyksiköiden tasolla.*
- 3) *Päivähoidon henkilöstörakennetta tulee kehittää moniammatilliselta pohjalta. Kehittämistyössä tulee huolehtia siitä, että eri ammattiryhmien työtehtävät ja vastuut on selkeästi määritelty ja ammattiryhmien ydinosaamisen alueet tulevat hyödynnetyksi.*
- 4) *Henkilöstön koulutustasoa on kohotettava.*
- 5) *Varhaiskasvatuksen koulutuksen alueellisesta kattavuudesta ja riittävydestä on huolehdittava.*
- 6) *Varhaiskasvatuksen henkilöstön ammatillisen osaamisen jatkuvaan kehittämiseen ja työssä jaksamiseen tulee kiinnittää huomiota.*
- 7) *Varhaiskasvatuksen johtamista tulee kehittää.*

---

²⁷ Asetus 524/2004.

²⁸ Asettamispäätös STM104:00/2007.

²⁹ Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. STM selvityksiä 2007:7.

³⁰ Raportin luku 3, sivu 58.

8) *Varhaiskasvatustyön kehittämis- ja tutkimustoimintaa tulee edistää.*

Jaoston toimenpide-ehdotukset on jaettu säädösmuutoksiin ja kehittämistoimenpiteisiin. Säädösmuutoksia on sekä henkilöstörakenteeseen että henkilöstön kelpoisuuksiin liittyen. Nämä muutosesitykset pohjautuvat jaoston linjaukseen henkilöstön koulutustason kohottamisen tarpeesta. Kehittämistoimenpiteet on jaettu jaoston raportissa henkilöstöön, koulutukseen ja osaamiseen³¹ sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyviksi ehdotuksiksi. Varhaiskasvatuksen koulutusten arviointiin liittyy erityisesti maininta, jossa todetaan, että ”*varhaiskasvatukseen tarvitaan kattava teema-arviointi osana koulutusten arviointiprosessia*”.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan ensimmäisen toimikauden loppuraportti ”*Varhaiskasvatus vuoteen 2020*” ottaa myös kantaa varhaiskasvatuksen henkilöstön, koulutuksen ja osaamisen kehittämiseen³². Neuvottelukunta toteaa mm., että *varhaiskasvatuksen koulutusten arviointi ja koulutustarpeiden ennakointi on tällä hetkellä puutteellista*. Neuvottelukunta yhtyy raportissaan jaoston esittämään varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin tarpeellisuuteen sekä esittää lisäksi *koulutusten arviointia suoritettavaksi säännöllisin väliajoin*³³ ja *rakennettavaksi pysyvä arviointijärjestelmä*³⁴ koulutusten ja koulutusjärjestelmän säännölliseen arviointiin.

Loppuraportissa neuvottelukunta esittää myös visionsa ja toimenpide-esitykset vision toteuttamiseksi³⁵ vuoteen 2020 mennessä. Neuvottelukunnan kannanoton³⁶ mukaan henkilöstön koulutuksen on vastattava annettavan palvelun sisältöä ja laatua. Tästä syystä *varhaiskasvatuksen koulutusjärjestelmää ja koulutuksia on arvioitava varhaiskasvatuksessa esiintyvien nykyisten osaamisen haasteiden ja tarpeiden pohjalta*. *Koulutusten arvioinnin tarkoituksena on nykyisen hajanaisuuden selkeyttäminen niin koulutusnimikkeiden, koulutus-
tasojen, monimuotoisen suorittamisen, opetussuunnitelmien sisällön kuin tutkintojen aseman vertailtavuudenkin pohjalta*.

---

³¹ Liite 6.

³² STM selvityksiä 2007:72, luku 3.3, sivu 50.

³³ Neuvottelukunnan visio/perus- ja täydennyskoulutus, sivu 58.

³⁴ Neuvottelukunnan toimenpide-esitykset/henkilöstön osaamisen ja koulutuksen kehittäminen, sivu 66.

³⁵ Raportin luku 4, sivu 64.

³⁶ Luku 3.3, sivu 55.

3 Perustelut varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin tarpeellisuudesta

Seuraavassa on esitetty kokoavasti keskeiset perustelut varhaiskasvatuksen koulutuksen arvioinnin tarpeellisuudesta. Arvioinnin tarpeellisuuden perusteluina tuodaan esiin varhaiskasvatustyön yhteiskunnallinen vaikuttavuus, toimintaympäristön muutokset ja muuttuneet osaamisvaateet, koulutuskentän muutokset, varhaiskasvatuksen koulutusten ja tutkintojen moninaisuus, työvoimapolitiikkaan ja koulutustarpeen ennakointiin liittyvät seikat sekä päivähoiton hallinnonalanratkaisut ja lainsäädännön muutokset.

3.1 Varhaiskasvatustyön yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Varhaiskasvatuspalvelut on keskeinen osa suomalaista palvelujärjestelmää. Varhaiskasvatustyöllä ja sen laadulla on tärkeä yhteiskunnallinen merkitys; voidaan arvioida, että vuosittain yli 210 000 lasta³⁷ ja heidän perhettään ovat erilaisten varhaiskasvatuksen ammattilaisten työn kohteena. Varhaiskasvatustyö muodostaa vahvan perustan elinikäiselle oppimiselle ja koulutukselliselle jatkumolle, mikä tekee varhaiskasvatustyöstä erityisen merkityksellistä.

Suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän vahvuutena on OECD:n arviointien mukaan palvelujen universaalius, lapsen oikeuksien huomioiminen, sukupuolten välinen tasa-arvo ja erityisen tuen tarpeessa olevien lasten huomioiminen. Suomalaisten koululaisten Pisa-saavutusten yksi perusta on myös hyvässä suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Nämä kaikki ovat tekijöitä, jotka ovat olleet luomassa pohjaa suomalaisten koululaisten menestymiselle Pisa -arvioinneissa.

3.2 Toimintaympäristön muutos ja muuttuneet osaamisvaateet

Varhaiskasvatustyön yhteiskunnallinen toimintaympäristö on muuttunut monin tavoin viime vuosina rakenteellisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti. Subjektiiivinen päivähoito-oikeus on laajentanut kaikkien lapsiperheiden mahdollisuutta käyttää varhaiskasvatuspalvelua tulotasosta ja työtilanteesta huolimatta. Perherakenteet ovat muuttuneet entistä monimuotoisimmiksi ja erityisen tuen tarpeessa olevien sekä eri kulttuureista tulevien lasten määrä on kasvanut. Toimintaympäristön muutos on merkinnyt sitä, että henkilöstön työtehtävät ovat pedagogisesti, sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti laajentuneet ja monimutkaistuneet. Työn vaativuus on kokonaisuutena lisääntynyt. Varhaiskasvatuksen kasvatushenkilöstön työtehtävien jaottelua ja työtehtävissä tarvittavaa ammatillista osaamista kuvataan liitteessä 6.

Jatkuva muutos haastaa osaamiseen liittyvät vaatimukset ja henkilöstön koulutuksen. Osaamiseen ja koulutukseen haasteita tuovia teemoja ovat muun muassa lapsuuden moni-

---

³⁷ Kunnan järjestämässä päivähoitossa oli 31.12.2007 0-7 -vuotiaita 195 265, yksityisen hoidon tuella 17 480, yhteensä 210 480. Lähde: Sosiaali- ja terveysministeriö.

muotoistuminen, johtaminen, monikulttuurisuus, erityistä tukea tarvitsevat lapset, tietotekniikka, mediakulttuurin suunnittelu- ja kehittämistyö.

3.3. Koulutuskentän muutokset

Varhaiskasvatuksen koulutusta toteutetaan näyttötutkinnosta tohtorikoulutukseen. Koulutuskentällä on tapahtunut useita muutoksia, joiden vaikutuksesta ei ole tietoa; lastentarhanopettajankoulutus siirtyi yliopistoihin 1995, ammattikorkeakoulujärjestelmä vakinaistui vuosina 1996–2000 ja ammattikorkeakoulujen jatkotutkinnot vakinaistuiivat vuonna 2005. Lähihoitajia on koulutettu ammatillisena perustutkintona vuodesta 1993, sitä ennen koulutettiin lastenhoitajia ja päivähoitajia. Ammatilliset perustutkinnot ovat uudistamisen kohteena vuosina 2007–2010. Ammattitutkintojärjestelmä toi perhepäivähoitoon oman tutkinnon³⁸ vuonna 2000, joka uudistettiin vuonna 2006.

3.4 Varhaiskasvatuksen koulutusten ja tutkintojen moninaisuus

Varhaiskasvatuksen työntekijät työskentelevät kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä ja esimies- ja hallinnollisissa tehtävissä sekä tutkimus- ja kehittämistehtävissä³⁹. Työtehtävien laaja-alaisuus asettaa moninaisia haasteita koulutukselle.

Koulutusten suorittaminen on monimuotoista. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden perustutkintoja voidaan suorittaa hyvin monilla eri tavoilla. Tutkinto voi olla opetussuunnitelmaperusteinen nuorten tutkintoon johtava koulutus tai tutkinto voidaan suorittaa aikuiskoulutuksena, jolloin koulutuksen tietoperusta tulee valmistavan koulutuksen opetuksena. Tämän vaihtoehdon toteutukseen on useita rahoitusväyliä, kuten TE-keskukset, oppisopimustoimistot, Noste-ohjelma⁴⁰ tai perinteinen valtiosuosijärjestelmän rahoituskanava. Jokainen rahoitusmuoto asettaa toteutettavalle koulutukselle omia lisäehtojaan, jonka seurauksena koulutuksen tuottama osaaminen ei ole tasalaatuista.

Varhaiskasvatuksen koulutustaustat ja -tasot ovat myös monimuotoisia. Työntekijöitä valmistuu yliopistoista, ammattikorkeakouluista, toiselta asteelta ja osa valmistuu ammattitutkintojen kautta. Perhepäivähoitajana voi vielä nykyään toimia myös kokonaan ilman koulutusta. Ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen⁴¹ suhde ammatillisiin perustutkintoihin on epäselvä. Myös ammatti- ja erikoisammattitutkintojen välinen suhde on selkiintymätön. Näyttötutkintojen osalta tarvitaan arviota siitä, miten niissä varmistetaan työkokemuksen ja valmistavan koulutuksen riittävä määrä vaatimaan varhaiskasvatustyöhön.

³⁸ Perhepäivähoidon ammattitutkinnon perusteet. Opetushallituksen määräys 16/011/2006.

³⁹ STM, selvityksiä 2007:7 sivu 29.

⁴⁰ Noste-ohjelma (2003-2009) on Aikuisten koulutustason kohottamisohjelma. Katso www.minedu.fi.

⁴¹ L 630/98, L 631/98 ja VNp 231/99. Ammatilliset perustutkinnot ovat ns. työelämään tulotutkintoja ja osoittavat selkeästi pätevyyttä työelämään siirtymiseen. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot tuottavat alan ammattityöntekijältä edellytettyä ammattitaitoa ja vaativimpien työtehtävien hallintaa. Valvira rekisteröi nimi-kesuojatun sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon muttei ammatti- ja erikoisammattitutkintoja.

Varhaiskasvatuksessa koulutusnimikkeiden kirjo on suuri; samassa työtehtävässä voi toimia usean eri koulutusnimikkeen kautta. Lastentarhanopettajana voi toimia paitsi 2-vuotisen opistotasoisin koulutuksen käynyt, niin myös sosionomi, sosiaalikasvattaja, kasvatus-tieteen kandidaatti ja kasvatustieteen maisteri. Lähihoitajan tehtävässä voi toimia lastenhoitaja, päivähoitaja tai lastenohjaaja.

Varhaiskasvatuksen koulutusjärjestelmä näyttäytyy hyvin monimuotoisena ja –tasoisena. Tämä ongelmallinen tilanne edellyttää varhaiskasvatuksen koulutuskokonaisuuden kattavaa arviointia. Arvioinnin kautta saadun tiedon avulla on mahdollista kehittää ja uudistaa (reformoida) varhaiskasvatuksen koulutusjärjestelmää.

3.5 Työvoimapolitiikka ja koulutustarpeen ennakointi

Päivähoidon työntekijät kattavat noin puolet sosiaalihuollon henkilöstöstä⁴². Päivähoidon työntekijöitä on noin 50 000, joka on määrällisesti varsin mittava sektori kuntapalvelujen kentässä. Työvoimapolitiittisena koulutushaasteena voidaan pitää sitä, että miten varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuuteen voidaan vaikuttaa tulevaisuudessa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön keski-ikä on tällä hetkellä perhepäivähoitajien osalta 48 vuotta⁴³ ja koko henkilöstön osalta 44 vuotta⁴⁴. Varsinkin perhepäivähoidossa eläköitymiseen liittyvät luvut ovat hälyttäviä. Vuoteen 2017 mennessä nykyisistä perhepäivähoitajista eläköityy 48 prosenttia. Jos tarkastelua laajentaa vuoteen 2025 asti, eläköitymisprosentti on 70.

Varhaiskasvatuksen henkilöstötarpeiden ennakointi on ongelmallista. Ennakointia ja arviointia vaikeuttaa henkilöstöä koskevan tilastoinnin, seurannan ja ennakkoinnin puutteellisuus. Henkilöstötarpeista ei myöskään ole saatavana alueellisia ja ammattikohtaisia ennakoitintietoja. Myös hallitusohjelma⁴⁵ tuo esiin työvoimatarpeen ennakkoinnin ja riittävän henkilökunnan tärkeyden toteamalla, että työvoimatarpeen valtakunnalliseen ja alueelliseen ennakointiin tulee kiinnittää huomiota. Henkilöstötarpeiden paremmasta ennakkoinnista hyötyisivät muun muassa oppilaitokset koulutusvolyyymien suunnittelutyössä.

Monet yhteiskunnalliset kehitystrendit ovat koulutusten ennakkoinnin haasteena ja ennakkoinnin tarpeen taustalla kuten alle kouluikäisten lasten määrää koskeva kehitys, varhaiskasvatuspalvelujen käyttö, alan houkuttelevuus ja yleinen perhe-elämän ja kasvatusilmapiirin kehittyminen⁴⁶.

---

⁴² Sosiaali- ja terveydenhuollon taskutieto 2006. Helsinki:Stakes.

⁴³ Lähde: Kuntien eläkevakuutus.

⁴⁴ Lähde: www.kuntatyöntekijat.fi.

⁴⁵ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007.

⁴⁶ STM, selvityksiä 2007:72, sivu 52.

3.6 Päivähoidon hallinnonalaratkaisut ja lainsäädännön muutokset

Päivähoidon hallinnonalasta on keskusteltu Suomessa jo varsin pitkään. Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelma sisältää lausuman, jonka mukaan varhaiskasvatuksen hallinnonala selvitetään. Sosiaali- ja terveysministeriö asettanee selvityshenkilön varhaiskasvatuksen valtakunnallisen hallinnonalan selvittämiseksi syksyllä 2009.

Kunnat ovat saaneet tehdä vapaasti päivähoidon hallinnonalaan koskevia päätöksiä vuoden 2007 alusta, jolloin kumoutui päivähoidon hallinnonalaan koskeva väliaikainen kokeilulainsäädäntö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (entinen Stakes) on yhdessä Kuntaliiton kanssa seurannut kuntien päivähoidon hallinnonalaan liittyviä ratkaisuja vuodesta 2004 asti. Uusimman selvityksen⁴⁷ mukaan 54 % kunnista (179 kuntaa) päivähoidon hallinnonala on sosiaalitoimessa, 40 % (133 kuntaa) opetustoimessa ja muun ratkaisun on tehnyt 6 prosenttia (21 kuntaa) kunnista. Myös kunta- ja palvelurakennemuutos (Paras) sekä kuntaliitokset vauhdittavat kuntia tekemään uusia hallinnollisia ratkaisuja.

Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistaminen on tuotu esiin jo usean vuoden ajan erilaisissa asiakirjoissa⁴⁸ ja julkisessa varhaiskasvatukseen liittyvässä keskustelussa. Nykyisen hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, päivähoitolain uudistus toteutetaan. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta osallistuu hallitusohjelman mukaisesti tehtävään päivähoitolain uudistamisen valmisteluun sekä hallinnollista asemaa koskevaan selvitykseen.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan alaisena työskentelevä varhaiskasvatustalainsäädännön uudistamista linjaava jaosto⁴⁹ valmistelee syksyyn 2009 mennessä päivähoitolain uudistamista koskevan esityksensä. Jaoston tehtävänä on valmistella esitykset päivähoitolainsäädännön kiireellisiksi muutoksiksi, uudistuvan päivähoitolain soveltamisalasta ja muista laissa säädettävistä asioista.

---

⁴⁷ Kuntakysely tehty helmi-maaliskuussa 2009. Katso www.varttua.stakes.fi.

⁴⁸ Mm. Varhaiskasvatustyöryhmän muistio STM 1999:4, Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (2002:9) ja Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan ensimmäisen kauden loppuraportti (2007:72) ja sen jaostojen raportit.

⁴⁹ Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan asettamispäätös jaostosta varhaiskasvatustalainsäädännön kehittämiseksi 104:01/2007.

4 Esitys varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin suorittamiseksi ja edistämiseksi

Valmisteluryhmä esittää varhaiskasvatuksen koulutusta ja osaamista selvittäneen jaoston esityksen mukaisesti, että *varhaiskasvatuksen koulutukset arvioidaan kokonaisuutena.*

Lisäksi valmisteluryhmä esittää, että *varhaiskasvatusala tulee liittää osaksi sellaisia koulutusten arviointiprosesseja, joihin liittyy varhaiskasvatukseen suuntautuminen, esimerkiksi sosiaaliala tai opettajankoulutus.*

Arvioinnin keskeisenä tavoitteena on tuottaa kokonaiskuva ja tietoa varhaiskasvatuksen koulutuksen kokonaistilasta, eri koulutusten vahvuuksista ja kehittämishaasteista suhteessa varhaiskasvatustyön kehittyviin ja muuttuviin osaamisvaatimuksiin. Arvioinnin tuottaman tiedon kautta on tarkoitus suunnata varhaiskasvatuksen koulutusten laadun kehittämistä ja koulutusten uudistamista.

Koska varhaiskasvatuksen koulutusta toteutetaan kaikilla koulutusasteilla ja koulutusjärjestelmissä, jotka kuuluvat molempien arviointineuvostojen – korkeakoulujen arviointineuvoston ja koulutuksen arviointineuvoston – toiminnan alueelle, valmisteluryhmä esittää *varhaiskasvatuksen koulutuksen arviointia toteutettavaksi neuvostojen yhteistyönä.* Koulutuksen arviointi toteutettaisiin *arviointineuvostojen seuraavan toimikauden aikana.* Nykyinen arviointineuvostojen toimikausi päättyy vuoden 2010 lopussa.

Valmisteluryhmä esittää, että *varhaiskasvatuksen neuvottelukunta edistää varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteutumisen prosessia*

- *saattamalla koulutusten arviointia koskevan esityksen tiedoksi ja käsiteltäväksi peruspalveluministeri Risikolle ja sosiaali- ja terveysministeriölle.*
- *huolehtimalla siitä, että varhaiskasvatuksen koulutusten arviointia koskeva esitys käsitellään sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön välisissä neuvotteluissa syksyllä 2009.*
- *huolehtimalla siitä, että esitys varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnista viedään osaksi kansallista koulutusten arviointisuunnitelmaa ja koulutuksen kehittämissuunnitelmaa. Koulutuksen kehittämissuunnitelman valmistelu alkaa vuonna 2010.*

Valmisteluryhmä esittää, että varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutus sekä henkilöstön koulutustarpeen määrittely ja ennakointi jätetään varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin ulkopuolelle. Edellä mainituista teemoista valmisteluryhmä esittää tehtäväksi erilliset selvitykset.

5 Lähteet ja kirjallisuus

Raportissa käytetyt lähteet ja muu aiheeseen liittyvä taustakirjallisuus on luokiteltu seuraavien viiden otsikon alle; 1) Lait, asetukset ja asettamispäätökset 2) Raportit 3) Väitöskirjat ja lisensointityöt 4) Muu kirjallisuus ja 5) Internet -lähteet.

Lait, asetukset ja asettamispäätökset:

Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksista 608/2005.
 Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998.
 Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998.
 Laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta 1230/2001.
 Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005.
 Perusopetusasetus 852/1998.
 Perusopetuslaki 686/1998.
 Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen neuvottelukunnasta 524/2004.
 Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan asettamispäätös STM077:00/2004.
 Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan asettamispäätös STM104:00/2007.
 Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan asettamispäätös STM104:01/2007.

Raportit:

Aaltonen E., Anoschkin E., Jäppinen M., Kotiranta T., Wrede G.H. & Hiltunen K. 2008. Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytila ja kehittämishaasteet. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen seuranta-arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvosto 3:2008.

Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteiden muutos. Opetushallituksen määräys 34/011/2002.

Koulutus ja tutkimus 2007–2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2008:9.

Murto L., Rautniemi L., Fredriksson F., Ikonen S., Mäntysaari M., Niemi L., Paldanius K., Parkkinen T., Tulva T., Ylönen F. & Saari S. 2004. Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää – Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusten arviointi yhteistyössä työelämän kanssa. Korkeakoulujen arviointineuvosto.

OECD:n teema- ja maatutkinta. Ylikansallista ohjausta vai kansallista itseymmärrystä. Opetusministeriön julkaisuja 2004:27.

Opettajakoulutus tulevaisuuden tekijänä. Yliopistoissa annettavan opettajakoulutuksen arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 1999:11.

Opettajankoulutus 2020. Opetusministeriö työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:44.

- Perhepäivähoidon ammattitutkinnon perusteet. Opetushallituksen määräys 16/011/2006.
- Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007.
- Selvitys koulutus- ja osaamistarpeiden kehittymisestä sekä ennakkoinnin tilasta ja kehittämistarpeista 2008. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:4.
- Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta. OPM työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:43. Sosiaali- ja terveydenhuollon taskutieto 2006. Helsinki: Stakes.
- Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytila ja kehittämishaasteet.
- Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen seuranta-arviointi. Korkeakoulutuksen arviointineuvosto 3:2008.
- Starting Strong. Early Childhood Education and Care. Education and skills. OECD. 2001.
- Starting Strong II. Early Childhood Education and Care. OECD Publishing 2006.
- Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriö, julkaisuja 2002:9.
- Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. Sosiaali- ja terveysministeriö, selvityksiä 2007:7.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakes, oppaita 56/2005.
- Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriö, selvityksiä 2007:72.

Väitökset ja lisensiaattityöt:

- Happo, Iris.* 2006. Varhaiskasvattajan asiantuntijuus. Asiantuntijaksi kehittyminen Lapin läänissä. Lapin yliopisto. Acta Universitatis Lapponiensis 98.
- Karila, Kirsti.* 1997. Lastentarhanopettajan kehittyvä asiantuntijuus. Lapsirakkaasta opiskelijasta kasvatuksen asiantuntijaksi. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Kupila, Päivi.* 2007. ”Minäkö asiantuntija?” Varhaiskasvatuksen asiantuntijan merkitysperspektiivin ja identiteetin rakentuminen. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 302.
- Metsomäki, Marjo.* 2006. ”Suu on syömistä varten”. Lasten ja aikuisten kohtaamisia ryhmäperhepäivähoidon ruokailutilanteissa. Jyväskylä studies in education, psychology and Social research 291.

Rantala Krister. 2008. Ammatillinen varhaiskasvatus ja näyttötutkintojärjestelmä. Tutkintotilaisuuksien kautta varhaiskasvatuksen ammattilaiseksi. Turun yliopisto. Linkki väitöskirjaan <https://oa.doria.fi/handle/10024/42603>

Rouvinen, Ritva. 2007. ”Tässä työssä yhdistyy kaikki.” Lastentarhanopettajat toimijoina päiväkodissa. Joensuun yliopisto, kasvatustiede, erityisesti varhaiskasvatus.

Tast, Eeva. 2005. Sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä. Licensiaattityö. Tampereen yliopisto.

Tikka, Tiina. 2007. Taitavaksi hoitajaksi, arvostetuksi kasvattajaksi. Ammatillinen sosiaalisatio perhepäivähoitajan työssä. Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:O 84.

Venninen, Tuulikki. 2007. ”Olen enemmän alkanut pohtimaan ja sanomaan ääneen mitä ajattelen” – ammatillinen kehittyminen ja yhteisöllinen palaute päiväkodin työtiimissä. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 282.

Muu kirjallisuus:

Hujala, E., Lujala, E., Heikka, J. ja Korkeamäki, R-L. Varhaiskasvatuksen ydinosaminen. Helsinki: OAJ.

Kirsi Markkanen. Koulutuksen työelämävastaavuus 2008: Lähihoitajat.

Tietoykkönen. Tehyläiset lähihoitajat -alustavia tuloksia. Tehy ry.

Kirsi Markkanen ym. Tehy tilastoina 2007. Tehyn tutkimusryhmä. Tehyn julkaisusarja D: Tilastoja 1/2007.

Matti Kimari. Koulutus ja työvoiman kysyntä 2020. Sosiaalialan koulutustoimikunnan kokous 19.3.2009. Opetushallitus.

Opetushallitus. 2007. Näyttötutkinto-opas. Näyttötutkinnon järjestäjien ja tutkintotoimikuntien käyttöön.

Tarja Honkalampi, Marja-Kaarina Koskinen, Olli Leppälampi. Silmät selässäkin. Tehyn päivähoitoselvitys. Tehyn julkaisusarja B: Selvityksiä 5/2006.

Tehy. Osaamisen kehittäminen -esite.

Tilastokeskus. Oppilaitostilastot 2008. Koulutus 2009. Helsinki. Multiprint Oy.

Internet -lähteet:

www.etk.fi

www.kuntatyöntekijat.fi

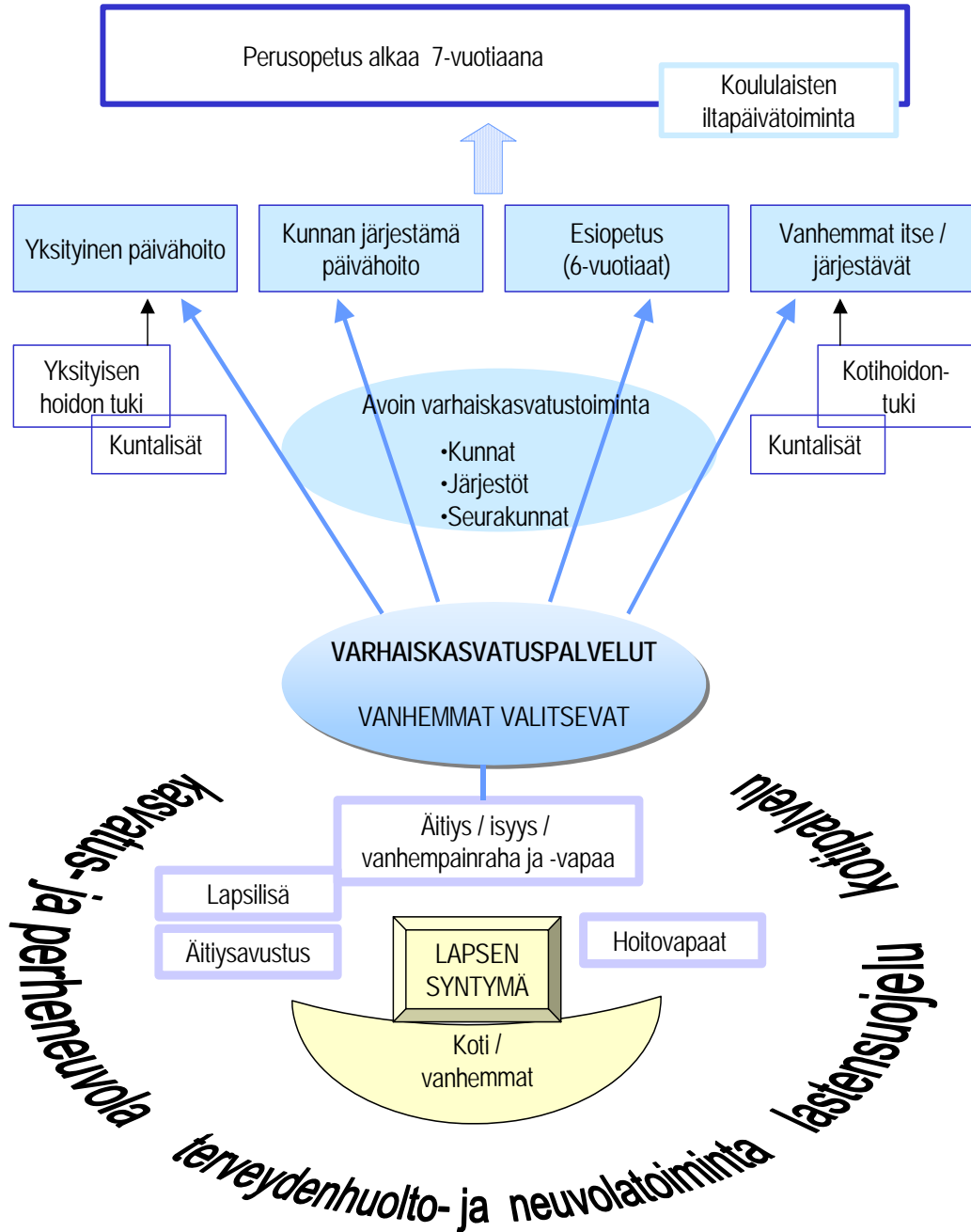
www.minedu.fi

www.nokut.no/sw26187.asp

www.oph.fi

www.varttua.stakes.fi

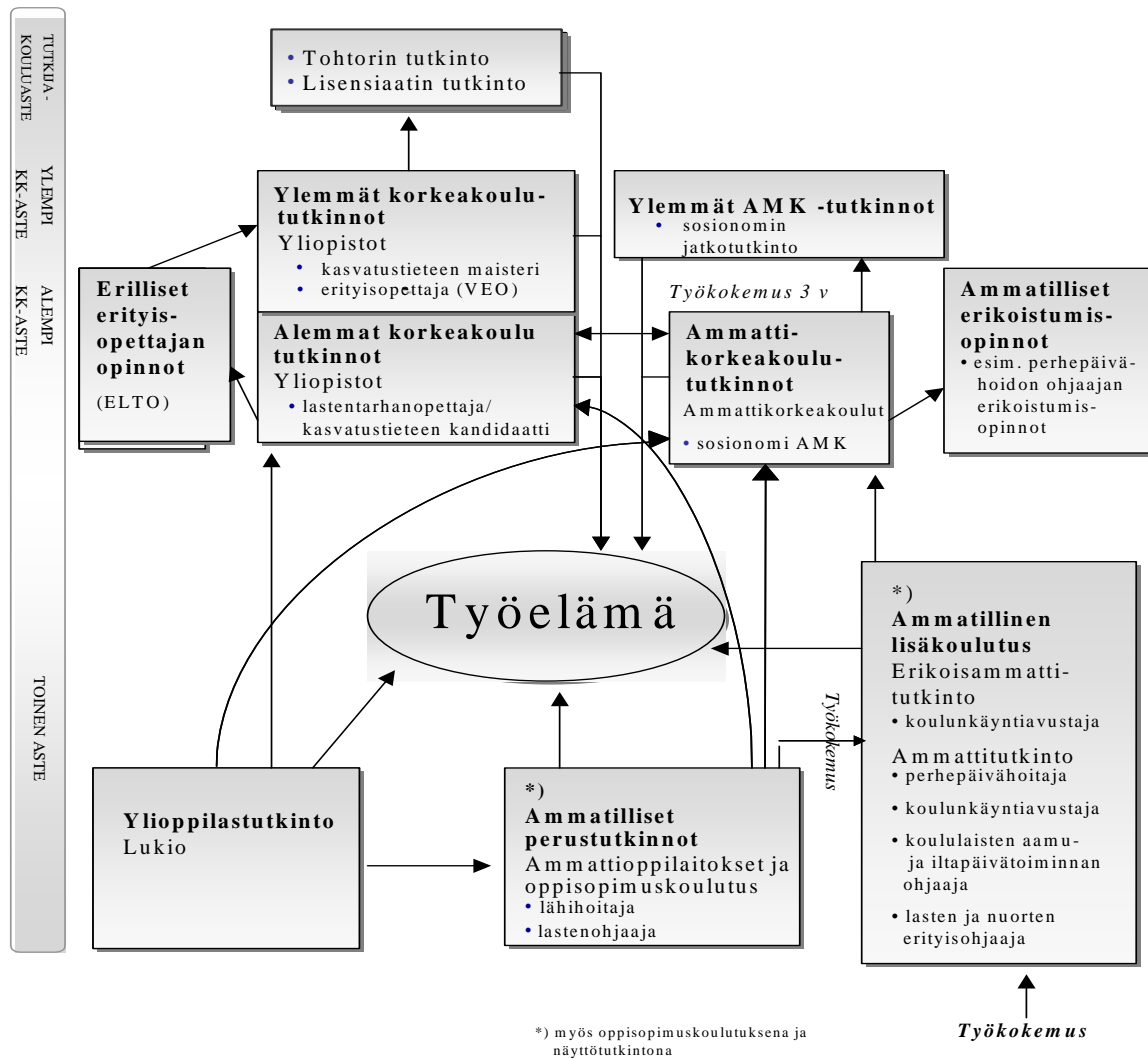
Liite 1. Varhaiskasvatus ja lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmä Suomessa

Lähde: Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Julkaisu 2002:9. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Liite 2. Varhaiskasvatuksen koulutusjärjestelmä

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen tutkinnot koulutusjärjestelmässä

Lähde: Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. STM, selvityksiä 2007:7, 40.

Liite 3. Varhaiskasvatuskoulutusta antavien oppilaitosten määrä ja koulutuspaikkakunnat (tai -alueet) koulutusaloittain

Koulutustaso	Yliopisto	Yliopisto	Yliopisto	Yliopisto	Ammattikorkea- koulu	Toinen aste	Toinen aste	Ammattitutkinto
Koulutusnimike	tohtorit	maisterit	erityisopettajat	kandit (Ito)	sosionomit (vk-suunt.)	lähihoitajat ⁵⁰	lastenohjaajat	perhepäivähoitaja ⁵¹
Oppilaitokset yhteensä	7	7	5	7	22	60	11	54
Oppilaitokset paik- kakunnittain tai lääneittäin	Helsingin yliopisto Jyväskylän yliopisto Itä-Suomen yliopisto Turun yliopisto Tampereen yliopisto Oulun yliopisto Åbo Akademi	Helsingin yliopisto Jyväskylän yliopisto Itä-Suomen yliopisto Turun yliopisto Tampereen yliopisto Oulun yliopisto Åbo Akademi	Helsingin yliopisto Itä-Suomen yliopisto Jyväskylän yliopisto VEO (=varhais- kasvatuksen maisteri, jolla on kelpoisuus erityislasten- tarhanpettajan tehtä- viin) Turun yliopisto Åbo Akademi	Helsingin yliopisto Jyväskylän yliopisto Itä-Suomen yliopisto Turun yliopisto Tampereen yliopisto Oulun yliopisto Åbo Akademi	Arcada Diak Hamk Jamk Kemi-Tornio Kymenlaakso K-P/ Kokkola K-P/Ylivieska Lamk Laurea Metropolia Mikkeli Novia Oulu Piramk Pohjois-Karjala Rovaniemi Saimaa Satakunta Savonia Seinäjoki Turku	Etelä-Suomen lääni: 18 Itä-Suomen lääni: 10 Länsi-Suomen lääni: 22 Oulun lääni: 7 Lapin lääni: 3	<i>Kristilliset opistot:</i> Jaakkima Turku Jyväskylä Kalajoki Kaustinen Yli-Tornio Portaanpää Lapua <i>Muut:</i> Lahden diakonia- instituutti Luther -opisto (Järvenpää) Sisälähetysseuran oppilaitos (Pieksämä- ki)	Etelä-Suomen lääni: 17 Itä-Suomen lääni: 5 Länsi-Suomen lääni: 24 Oulun lääni: 5 Lapin lääni: 3

⁵⁰ Lähde: http://db3.oph.fi/toimikunnat/tutkinnot.asp?tkunta=T70300005&tut_id=38748.

⁵¹ Opintopiste = op. Opintoviikko = ov.

Liite 4. Varhaiskasvatuksen tutkintonimikkeet, opintojen laajuus ja tutkinnon antama kelpoisuus⁵²

Tutkintonimike	Opintojen laajuus	Tutkinnon antama kelpoisuus
Kasvatustieteen tohtori	240 op	Tutkimus ja kehittäminen Asiantuntijatehtävät
Kasvatustieteen maisteri (varhaiskasvatus)	300 op	Lastentarhanopettaja Tutkimus, kehittäminen, asiantuntijatehtävät
Kasvatustieteen maisteri (varhaiseryisopettaja VEO)	300 op	Erityislastentarhanopettaja + laaja-alainen erityisopetus sekä erilaiset aikuisopetuksen tehtävät
Erityisopettaja	60 op	Erityislastentarhanopettaja
Kasvatustieteen kandidaatti (lastentarhanopettaja)	180 op	Lastentarhanopettaja
Sosionomi (amk)	210 op - sisältää varhaiskasvatusopintoja 60 op	Lastentarhanopettaja - ei esiopetuksen opettajan kelpoisuutta
Lähihoitaja	120 ov	Lähihoitaja
Lastenohjaaja	120 ov	Lähihoitaja
Perhepäivähoitajan ammattitutkinto	40 ov	Perhepäivähoitaja
Lasten ja nuorten erityisohjaaja Koulunkäyntiavustaja Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja	40 ov	Lasten ja nuorten erityisohjaaja Koulunkäyntiavustaja Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja

---

⁵² Opintopiste = op. Opintoviikko = ov.

Liite 5. Koonti sosiaalialan osaamiskeskuksille suunnatusta kyselystä

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan alaisena työskentelevä Varhaiskasvatuksen koulutusten arviointia valmisteleva työryhmä pyysi Sosiaalialan osaamiskeskuksilta 30.4.2009 mennessä vastaukset seuraaviin kahteen kysymykseen. Kysymysten tulokset on koottu oheiseen taulukkoon.

1. Mitä kehittämistyötä, selvityksiä ja/tai tutkimuksia on tehty varhaiskasvatuksen koulutusten arviointiin liittyen?
2. Mitä muuta varhaiskasvatuksen koulutuksiin liittyvää kehittämistyötä on tehty tai tekeillä?

Osaamiskeskus	Varhaiskasvatuksen koulutusten arviointi	Muu kehittämistyö koulutuksiin liittyen
SOCOM	ei tehty	<ul style="list-style-type: none"> – varhaiskasvatuksen kehittäminen tauolla, – ei asiantuntijaa tällä hetkellä – varhaiskasvatus integroituu Kaakkois-Suomen lasten ja nuorten hyvinvointiverkosto-hankeeseen – RUORI-hankkeessa kartoitettiin osaamista, erityisasiantuntijuutta, koulutustarpeita
POSKE	Tehty liittyneenä käytännön opetukseen, josta julkaisu: <i>Kuusisto, Minna ja Mikkola, Leena. 2008. Varhaiskasvatuksen käytännön opetuksen toimintatavat Pohjois-Pohjanmaan alueen varhaiskasvatusta antavissa oppilaitoksissa. Varhaiskasvatuksen käytännön opetuksen hanke.</i>	Hankkeita esillä: www.sosiaalikallegea.fi Varhaiskasvatuspalvelujen arviointihanke Oulun kaupungissa. www.sosiaalikallegea.fi/julkaisut/tyopaperit-jamuut-julkaisut(Bikva.pdf
KOSKE	ei tehty	Kysely 2007–2008 päivähoiton henkilöstölle osaamisen kehittämisestä ja täydennyskoulutuksesta (ei raporttia)
VASSO	ei tehty, asiaa käsitelty lähinnä varhaiskasvatuksen kehittämisryhmän kokouksissa	Työntekijöiden osaamisen arviointia ja täydennyskoulutuksen tarpeita kartoitettu 1. kerran 2007 => käynnistyi koulutusprosessi 2007-2008 Täydennyskoulutustyöryhmä tehnyt koulutustarpeiden kartoituksia, ensimmäinen tehty vuonna 2009, jatkossa joka toinen vuosi
PIKASSOS	ei tehty käsitelty erilaisissa verkostoissa koulutusten sisällöistä, opetussuunnitelmista, osaamisesta, työelämän ammattitaitovaatimuksista, toimintaympäristön muutoksista jne.	Työssäoppimisen ja harjoittelujen kehittäminen yhteistyössä oppilaitosten ja työelämän kanssa.: Poske-Pikassos-SOCCA -yhteistyönä toteutettu käytännön harjoittelun kehittämishanke, ks. www.pikassos.fi/?content=hankkeet_koulutus

SONEBOTNIA	ei tehty	ei ole
ISO	ei tehty	ei ole
SOCCA	ei tehty	Työssäoppimisen ja harjoittelujen kehittäminen yhteistyössä oppilaitosten ja työelämän kanssa.: Poske-Pikassos-SOCCA -yhteistyönä toteutettu käytännön harjoittelun kehittämishanke ks. www.socca.fi
FSKC	ei tehty	Perustyössä ei varhaiskasvatuksen osaajaa Lähinnä arviointia koulutusten onnistumisesta Varhaiskasvatus mukana käynnistyvässä Kaste-ohjelman mukaisessa Lapsen ääni -hankkeessa (SABIR – Systematik arbete för barn i Riskzon).
VERSO	ei tehty	ei ole
SOSIAALITAITO	ei tehty	ei ole

Liite 6. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan alaisena toimineen Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutusta ja osaamista selvittäneen jaoston koulutukseen liittyvät kehittämistoimenpiteet (STM selvityksiä 2007:7).

Koulutusta koskevat kehittämistoimenpiteet⁵³:

- 4.1 *Kehitetään varhaiskasvatuksen koko henkilöstön koulutustarpeiden ennakoitua seuranta- ja tilastointitietojen pohjalta. (STM, OPM, Stakes, OPH)*
- 4.2 *Varhaiskasvatukseen tarvitaan kattava teema-arviointi osana koulutusten arviointiprosessia. (STM ja OPM valmistelevat esityksen koulutusten arviointineuvostolle.)*

Arvioinnissa tulisi huomioida esimerkiksi seuraavia asioita:

- *Varhaiskasvatuksen koulutusten opetussuunnitelmia tulee kehittää.*
  - *Lastentarhanopettajien kelpoisuusvaatimukseksi pidemmällä tähtäimellä ylempi korkeakoulututkinto (KM).*
  - *Ammattitutkintojen asema ja suhde perustutkintoihin on selvitettävä.*
  - *Arvioidaan erityisopettajanopintojen (ELTO) muuttamista jatkossa ylemmäksi korkeakoulututkinnoksi (KM).*
  - *Arvioidaan kahden eri koulutusvaihtoehdon (VEO, erityisopettaja) tarkoituksenmukaisuus erityislastentarhanopettajakelpoisuuden saavuttamiseksi.*
  - *Osana työvoimatarpeen arviointia ennakoidaan pedagogisen koulutuksen saaneiden lastentarhanopettajien tarve.*
  - *Huolehditaan riittävästä pedagogisen koulutuksen saaneiden kasvatustieteen kandidaattien kouluttamisesta.*
- 4.3. *Lähihoitajakoulutusta tulee kehittää siten, että siinä olisi oma suuntautumisvaihtoehto/koulutusohjelma lasten parissa tehtävään työhön. (OPH, Stakes)*
- 4.4. *Perhepäivähoitajan näyttötutkinnon tulee perustua vahvaan työntekijän työkokemukseen ja valmistaviin opintoihin. (OPH, Stakes)*
- 4.5. *Kehitetään varhaiskasvatuksen johtamiseen liittyvää koulutusta (STM, OPM, Opilaitokset)*

---

⁵³ Raportin luku 3, kehittämistoimenpide 4.2, sivu 59–60.

- 4.6 *Kehitetään työvälineitä henkilöstön täydennyskoulutuksen vaikuttavuuden arviointiin ja seurantaan. (Stakes, osaamiskeskukset, kunnat)*
- 4.7 *Kehitetään varhaiskasvatuksen täydennyskoulutuksen seurantaa valtakunnallisesti ja alueellisesti. (STM, OPM, Stakes, työmarkkinalaitos, osaamiskeskukset, kunnat)*
- 4.8 *Kehitetään täydennyskoulutuksen kannustavuutta. (Kunnat, työmarkkinalaitos)*
- 4.9 *Pyritään huolehtimaan varhaiskasvatuskoulutuksen alueellisesta kattavuudesta ja riittävydestä sekä ruotsinkielisen koulutuksen saatavuudesta. (Oppilaitokset, OPM)*
- 4.10 *Huolehditaan erityislastentarhanopettajakoulutuksen riittävydestä (OPM, oppilaitokset)*
- 4.11 *Selvitetään muun kuin suomenkielisen varhaiskasvatuskoulutuksen nykytilanne.*
- 4.12 *Monikulttuurisuus tulee huomioida entistä paremmin varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutuksissa.(Oppilaitokset)*

Liite 7. Varhaiskasvatuksen työtehtävissä tarvittava osaaminen

	Tutkimus- ja kehittämiss tehtävät	Esimies- tehtävät	Päivähoidon opetus-, kasvat- ja hoitotehtävät			
			Erityis- lastentarhan- opettaja	Lastentarhan- opettaja	Lasten- hoitaja	Perhepäivä- hoitaja
1) Kaikille yhteinen osaaminen	Toimintaympäristön ja perustehtävien tulkintaan liittyvä osaaminen Yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen Jatkuvaan kehittämiseen liittyvä osaaminen Eettinen osaaminen					
2) Varhais- kasvat- osaaminen	Pedagoginen osaaminen Kasvat- osaaminen Hoito-, hoi- va- ja huo- lenpito- osaaminen	Pedagoginen osaaminen Kasvat- osaaminen Hoito-, hoi- va- ja huo- lenpito- osaaminen	Pedagoginen osaaminen Kasvat- osaaminen Hoito-, hoi- va- ja huo- lenpito- osaaminen	Pedagoginen osaaminen Kasvat- osaaminen Hoito-, hoi- va- ja huo- lenpito- osaaminen	Hoito-, hoi- va- ja huo- lenpito- osaaminen Kasvat- osaaminen	Hoito-, hoi- va- ja huo- lenpito- osaaminen Kasvat- osaaminen
3) Erityinen osaaminen	Tutkimus- osaaminen Suunnittelu- osaaminen Kehittämis- osaaminen	Johtamiseen, hallintoon ja ohjaamiseen liittyvä osaaminen Talous- osaaminen	Erityis- pedagoginen osaaminen Konsultaatio- osaaminen	Opetussuunnitel- maosaaminen Lapsen kehityk- sen ja oppimisen tuntemus Sosiaali- pedagoginen osaaminen Tutkimus- ja kehittämis- osaaminen	Lasten ter- veyden edis- tämiseen, kuntoutukseen ja sairauksiin ja lääkehoi- toon liittyvä osaaminen	Lasten tervey- teen, turvalli- suuteen ja ruokahuoltoon liittyvä osaa- minen
4) Tilanne- osaaminen	Tilannesidonnaiset osaamisen ulottuvuudet (esim. kieli- ja kulttuurikysymykset)					

Lähde: Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. STM, selvityksiä 2007:7, 29.

- 2009:
- 1 Sikiön poikkeavuuksien seulonta. Seulonta-asetuksen täytäntöönpanoa tukevan asiantuntijaryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2754-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2755-1 (PDF)
  - 2 Selvitys EVO-pisteitä tuottaneista terveystieteellisistä julkaisuista vuosilta 2003-2005. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2756-8 (PDF)
  - 3 Mielen terveys- ja päihdesuunnitelma. Mieli 2009 -työryhmän ehdotukset mielen terveys- ja päihdetyön kehittämiseksi.
ISBN 978-952-00-2767-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2768-1 (PDF)
  - 4 Raskaan olevien päihdeongelmaisten naisten hoidon varmistaminen -työryhmän raportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2769-8 (PDF)
  - 5 Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2009.
ISBN 978-952-00-2770-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2771-1 (PDF)
  - 6 Enhetliga grunder för icke-brådskande vård 2009.
ISBN 978-952-00-2772-8 (inh.)
ISBN 978-952-00-2773-5 (PDF)
  - 7 Skenaarioita sosiaalimenoista. Terveystieteellisten vaikutukset ja analyysimallin esittely.
ISBN 978-952-00-2774-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2775-9 (PDF)
  - 8 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma vuodelle 2009. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2776-6 (PDF)
  - 9 Salme Kallinen-Kräkin . Kaste-ohjelman valtakunnallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2008-2011. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2777-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2778-0 (PDF)
  - 10 Sosiaaliturvan uudistamiskomitean (SATA) ehdotus sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen keskeisistä linjauksista. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2779-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2780-3 (PDF)
  - 11 Katja Uosukainen, Hanna-Leena Autio, Minna Leinonen. Tasa-arvosuunnitelmat ja palkkakartoitukset Suomessa 2008. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2781-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2782-7 (PDF)
  - 12 Mikko Wennberg, Olli Oosi, Kaisa Alavuotunki, Sirpa Juutinen, Henrik Pekkala. Sosiaalialan kehittämishankkeen arviointi. Loppuraportti: Tulosten ja vaikutusten arviointi.
ISBN 978-952-00-2793-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2794-0 (PDF)

- 13 Selvitys ensihoidon ja sairaankuljetuksen kehittämisestä. Sairaan­kuljetuksen ja ensihoidon kehittämisen ohjausryhmän loppuraportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2795-7 (PDF)
- 14 Tuottava, tuloksellinen ja laadukas työsuojeluvalvonta 2015. Työsuojeluhallinnon resurssityöryhmän raportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2796-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2797-1 (PDF)
- 15 Tupakkapoliittisia lakimuutoksia ja toimia valmistele­van työryhmän loppu- ja väliraportit. Ehdotukset tupakkalain ja tupakkaverolain muutoksiksi.
ISBN 978-952-00-2806-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2807-7 (PDF)
- 16 Sanna Parrila. Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittäminen. PERHOKE-hankkeen loppuraportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2808-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2809-1 (PDF)
- 17 Vaihtoehtohoitojen sääntelytarve. Vaihtoehtohoitoja koskevan lainsäädännön tarpeita selvittäneen työryhmän raportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2810-7 (PDF)
- 18 Kosteusvauriot työpaikoilla. Kosteusvauriotyöryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2811-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2812-1 (PDF)
- 19 Hannu Jokiluoma, Hannele Jurvelius. Työsuojelupiirien tuottavuusryhmän loppuraportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2813-8 (nid.)
ISBN 978-952-00-2814-5 (PDF)
- 20 Plan för mentalvårds- och missbruksarbete. Förslag av arbetsgruppen Mieli 2009 för att utveckla mentalvårds- och missbruksarbete fram till år 2015. (Endast på webben)
ISBN 978-952-00-2819-0 (PDF)
- 21 Huumausainepolitiikan kertomus v. 2008 valtioneuvostolle. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2820-6 (PDF)
- 22 Toivo Niskanen, Hannu Kallio, Paula Naumanen, Jouni Lehtelä, Mika Lauhamo, Jorma Lappalainen, Jarmo Sillanpää, Erkki Nykyri, Antti Zitting, Matti Hakkola. Riskinarviointia koskevien työturvallisuus- ja työterveys­sä­än­nösten vaikuttavuus.
ISBN 978-952-00-2821-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2822-0 (PDF)
- 23 Salme Kallinen-Kräkin. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste 2008-2011. Hankeavustusopas. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2823-7 (PDF)
- 24 Neuvonta- ja palveluverkosto ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2833-6 (PDF)
- 25 Simone Ghislandi, Joni Hokkanen, Aki Kangasharju, Ismo Linnosmaa, Matteo Galizzi, Marisa Miraldo, Hannu Valtonen. Reference pricing in Finnish pharmaceutical markets. Pre-policy evaluation. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2835-0 (PDF)

- 26 Nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården (KASTE) 2008-2011. Handbok om projektunderstöd. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2836-7 (PDF)
- 27 Göran Bondjers, Paulien Bongers, Marilyn Fingerhut, Timo Kauppinen, Stavroula Leka, Paul Schulte, Vappu Taipale, Hannu Uusitalo. Meeting future needs of finnish working life through a healthy workforce. 2009 international evaluation of the Finnish Institute of Occupational Health.
ISBN 978-952-00-2837-4 (pb)
ISBN 978-952-00-2838-1 (PDF)
- 28 Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2847-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2848-0 (PDF)
- 29 Esitys varhaiskasvatusalan koulutuksen valtakunnalliseksi arvioimiseksi. Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmän raportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2851-0 (PDF)